

Gregorčičeva 20–25, SI-1001 Ljubljana

T: +386 1 478 1000

F: +386 1 478 1607

E: gp.gs@gov.si

<http://www.vlada.si/>

Številka: 00104-390/2017/4

Datum: 4. 8. 2017

Odgovor na poslansko vprašanje Anje Bah Žibert v zvezi z izvajanjem 24. člena Ustave Republike Slovenije

Poslanka Anja Bah Žibert je 12. 7. 2017 na Vlado RS naslovila pisno poslansko vprašanje v zvezi z izvajanjem 24. člena Ustave Republike Slovenije, na katerega Vlada RS v nadaljevanju podaja odgovor.

Vlada RS uvodoma pojasnjuje, da je ena izmed prednostnih nalog na področju Učinkovitejšega pravosodja tudi priprava predlogov nekaterih ključnih organizacijskih in procesnih predpisov, ki so del reforme slovenskega pravosodja. Minister za pravosodje je ob tem izdal tudi nov Sodni red, ki je začel veljati 1. januarja 2017. Sodni red predstavlja pomembno posodobitev ureditve notranje organizacije in poslovanja sodišč po letu 1995 ter velik korak k zagotovitvi večje transparentnosti slovenskega sodstva.

Javnost sojenja je bistvena prvina demokratične družbene ureditve in tudi z ustavo posebej zajamčena pravica, ki v okviru temeljne človekove pravice do sodnega varstva zagotavlja uresničevanje pravice do poštenega sojenja. Po 24. členu Ustave RS, ki ureja javnost sojenja, so sodne obravnave javne, sodbe pa se izrekajo javno. Pravica javnosti sojenja pa ni absolutna, saj 24. člen v zadnjem stavku vsebuje zakonski pridržek, na podlagi katerega je zakonodajalec pooblaščen, da določi izjeme, torej primere in pogoje, pod katerimi se javnost sojenja lahko izključi.

V zvezi z vprašanjem pod točko 1 in 2 Vlada RS pojasnjuje, da je seznanjena z aktom predsednika Vrhovnega sodišča, ki je določil Pogoje za pridobitev in odvzem akreditacije novinarjev za poročanje z glavnih obravnav na sodiščih (v nadaljevanju: Pogoji). Podlago za izdajo omenjenega akta predsedniku Vrhovnega sodišča določa Sodni red, za izdajo katerega je po 81. členu ZS pristojen minister za pravosodje, po predhodno pridobljenem mnenju predsednika Vrhovnega sodišča. Nov Sodni red zagotavljanje javnosti dela ureja v drugem poglavju (členi 5 do 18) in v 10. členu predsednika Vrhovnega sodišča pooblašča za izdajo akta, ki ureja pogoje za pridobitev in odvzem akreditacije. Tekom priprave in usklajevanja Sodnega reda je bilo veliko pozornosti namenjeno prav normiranju tega področja. V skladu s prehodno določbo 294. člena Sodnega reda, ki določa rok za izdajo tega akta, pa je predsednik Vrhovnega sodišča ta akt tudi izdal.

Kot izhaja iz podatkov, dosegljivih preko spletnih strani sodišč, so na podlagi veljavnih akreditacij predstavnikom medijev omogočene dodatne pravice za namen ustreznega zagotavljanja javnosti sodnih postopkov in obveščanja javnosti, spremljanja dela sodišč in delo v prostorih sodišč. Veljavna akreditacija je pogoj za prijavljanje oziroma zaprosilo za dovoljenje za snemanje in fotografiranje skladno z določbami 17. člena Sodnega reda, ter posledično za vnos fotografske in snemalne opreme v prostore sodišč.

Imetniki akreditacij lahko v prostore sodišč za lastne potrebe prinesejo in uporabljajo tudi mobilne aparate in prenosne računalnike, razen če predsednik sodišča ali sodnik, ki vodi postopek, iz upravičenih razlogov odredita drugače. Imetniki akreditacij so dolžni upoštevati pravila Sodnega reda in hišnega reda sodišč, navodila sodnika, ki vodi postopek, ter spoštovati ugled in vlogo ustanove, pravice strank in drugih udeležencev, osebno integriteto sodnikov, zasebnost uporabnikov, obiskovalcev in drugih zaposlenih na sodiščih.

Pogoji podrobneje določajo pravila glede snemanja in fotografiranja, ter navajajo primere kršitev, za katere so predvideni tudi ukrepi: od opozorila, odvzema pravice za konkretno zadevo ali za več zadev, do odvzema akreditacije. Ukrepi se lahko izrečejo tako posameznemu imetniku akreditacije, kot tudi upravičencu oziroma mediju, ki ga imetnik akreditacije predstavlja oziroma s katerim sodeluje.

Glede vprašanja pod točko 3 Vlada RS pojasnjuje, da akt predsednika Vrhovnega sodišča poleg zakonskih podlag (postopkovne zakonodaje, Zakona o medijih, Zakona o dostopu do informacij javnega značaja in Sodnega reda) zaokrožuje celoto pravil, da se pri obveščanju javnosti lahko ustavna pravica do javnosti sojenja tudi dosledno uresničuje.

V zvezi z vprašanjem pod točko 4 glede mnenja Vlade RS, ali akt predsednika Vrhovnega sodišča zagotavlja transparentnost in preglednost sojenja, gre temu vprašanju odgovoriti pritrdilno. Že Zakon o sodiščih (v nadaljevanju: ZS) določa, kateri podatki v zvezi s spori pred sodišči spadajo v okvir javnosti. Ti podatki se objavljajo zaradi zagotavljanja javnosti sojenja, kar posledično vključuje način obveščanja javnosti in medijev. Sam način izvrševanja javnosti sojenja pa nadalje normira na podlagi ZS sprejet Sodni red. 17. člen Sodnega reda določa način izvrševanja javnosti sojenja tako, da je hkrati omogočena čimbolj nemotena izvedba javnega obravnavanja in izvrševanja sodne oblasti. Prvi odstavek snemanje in fotografiranje omejuje na čas pred pričetkom glavne obravnave in na čas ob ustni razglasitvi odločitve, možno pa je samo s prostora, ki ga za to določi sodnik, ki vodi postopek. Upošteva tudi tretji odstavek sodnik, ki vodi postopek, snemanje dopusti v obsegu, ki je potreben za pravilno obveščanje javnosti ter na način, ki najmanj ovira potek postopka. S tem so sodniku dana sredstva, da se osebne pravice strank v fazi fotografiranja in snemanja ustrezno zavarujejo, tudi upošteva njihovo voljo.

Glede vprašanj pod točko 5 je Ministrstvo za pravosodje za pojasnilo zaprosilo Vrhovno sodišče Republike Slovenije (v nadaljevanju: VS RS). Iz odgovora izhaja, da je bilo v 2016 prejetih 617 prošenj za snemanje obravnave, primernih za obravnavo. Ugodenih je bilo 612, zavrnjenih pa 5. Razlogi za zavrnitev so vsebinske oziroma postopkovne narave in se praviloma nanašajo na dejstvo, da je javnost obravnave iz različnih zakonskih razlogov omejena. V dveh primerih je bila obravnava zaprta za javnost, v po enem primeru pa je šlo za razloge varstva otrokovih koristi, zdravstvenega stanja obdolženca in obravnave področja pornografije. Do zavrnjenja prihaja iz formalnih razlogov, pri tem ni vsebinskega odločanja. V 2016 zavrnjene prošnje v Letnem poročilu niso bile izrecno zabeležene, so pa vodene v internih evidencah. Tako je bilo zavrnjenih 89 prošenj - 72 zato, ker je šlo za podvojeno prošnjo istega vlagatelja (ponovna vloga že obravnavane prošnje), 17 pa zaradi preklica obravnave. Ti podatki so tudi javno objavljeni v Letnem poročilu o učinkovitosti in uspešnosti sodišč 2016 in dosegljivi preko spletnih strani sodišč.

Kot izhaja iz obrazložitve VS RS se pri zavrnitvi oziroma zavrnjenju prošenj dosledno upošteva postopkovno zakonodajo, tako Zakona o kazenskem postopku (v nadaljevanju: ZKP) kot Zakona o pravnem postopku (v nadaljevanju: ZPP). ZKP v 294. členu določa, da je glavna obravnava javna, v skladu s 295. členom pa se javnost glavne obravnave lahko (po uradni

dolžnosti ali na predlog strank) tudi v celoti ali deloma izključi, če je to potrebno za varovanje tajnosti, varstva javnega reda, morale, varstva osebnega ali družinskega življenja obtoženca ali oškodovanca ali koristi mladoletnika, ali če bi po mnenju senata javnost škodovala interesom pravičnosti. Izrek sodbe se prebere javno, javno se pove na kratko njene razloge; če je bila javnost z glavne obravnave izključena, se izrek vselej prebere javno, javnost pa se lahko deloma ali v celoti izključi pri razglasitvi razlogov sodbe (360. člen). ZPP v 293. členu določa kot temeljno izhodišče, da je glavna obravnava javna, pri čemer pa se po 294. členu dopušča tudi izključitev javnosti z glavne obravnave ali njenega dela, če to zahtevajo koristi uradne, poslovne ali osebne skrivnosti, koristi javnega reda ali razlogi morale. Poseben razlog za izključitev javnosti predstavlja tudi zagotovitev neoviranega poteka glavne obravnave. Sklep o izključitvi javnosti mora biti skladen z 296. členom obrazložen in javno razglašen. Javni izrek sodbe ureja 322. člen, ki določa, da v primeru, kadar se sodba razglasi, njen izrek javno prebere predsednik senata in na kratko sporoči razloge sodbe. Izrek se prebere javno tudi v primeru, ko je bila javnost z obravnave izključena, vendar se lahko v takšnem primeru javnost deloma ali v celoti izključi pri razglasitvi razlogov sodbe. V navedenih členih zakonodajalec namreč do neke mere rešuje razmerje med kolidirajočimi ustavnimi vrednotami, ko prihaja do kolidiranja svobode izražanja in iz nje izhajajoče pravice do javnosti sojenja na eni in varstva pravic zasebnosti in osebnostnih pravic na drugi strani. Postopkovni zakoni tako javnost sojenja določajo kot pravilo in hkrati predvidevajo izključitev javnosti med drugim tudi v primerih, ko gre za zaščito zasebnosti in osebnostnih pravic posameznikov. Zato mora sodišče tudi po uradni dolžnosti paziti, da v skladu z določbami ZPP in ZKP izključi javnost glavne obravnave tudi takrat, ko bi v nasprotnem primeru lahko prišlo do takih posegov v zasebnost, da varstvo zasebnosti pretehta nad javnostjo sojenja. Tako tudi Informacijski pooblaščenec (Mnenje IP, št. 0712-524/2007/2 z dne 05.07.2007; OP v sodnih postopkih).

Glede očitka, da Pogoji pomenijo nedopusten poseg v ustavno pravico javnosti sojenja, poseg v avtonomijo novinarjev, svobodo izražanja ter avtorske pravice, VS RS ocenjuje, da to ne drži. Določba Pogojev glede dajanja posnetkov na vpogled je način, ki omogoča preverbo suma spoštovanja omejitev, ki izhajajo iz pravil Sodnega reda, osebnostnih pravic udeležencev, postopkovne zakonodaje in danih dovoljenj. Iz same obveznosti spoštovanja omejitev, ki izhajajo iz pravil v zvezi z dovolitvijo snemanja in fotografiranja v prostorih sodišč, mora v primeru suma po naravi stvari izhajati tudi možnost preverbe, ali in kako je bila le-te spoštovana, sicer bi ta določba ostala le črka na papirju. Sodišče ima kot upravljavec prostorov v sodni stavbi dolžnost uveljavljati predpisan red, ta primer določbe pa sega na področje odnosa med mediji in sodiščem, v katerem opravljajo svoje poslanstvo, ter drugimi udeleženci v postopkih. Neupoštevanje navodil ali zahtev izhajajočih iz predpisanih Pogojev lahko vpliva na akreditacijske pravice, ni pa podlaga za druge oblike ukrepov.

Navedba, da „akt po poročanju medijev vsebuje tudi omejitev novinarjem, v katerih člankih smejo uporabiti fotografije posameznih sodnikov,“ prav tako ne drži. V Pogojih je določba „Posnetki se lahko uporabijo le za poročanje v zvezi s konkretnim sodnim postopkom.“ Določba izhaja iz določbe tretjega odstavka 17. člena Sodnega reda, da sodnik, ki vodi postopek, snemanje dopusti v obsegu, ki je potreben za pravilno obveščanje javnosti (torej v zvezi s tem konkretnim postopkom), ter iz dejstva, da je z določbami Sodnega reda in posameznimi dovoljenji v interesu javnosti do obveščeni dana pravica do posega v osebnostne pravice udeležencev v povsem konkretnih postopkih. V okviru izvajanja pogojev za akreditacijo sodišče ne more jamčiti zakonske ali ustavno pravne podlage za uporabo posnetkov oseb izven tega obsega.